

ВЖИВАННЯ ЕВФЕМІЗМІВ У АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ТА ДИПЛОМАТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто вживання евфемізмів у сучасному англomовному політичному та дипломатичному дискурсі. З'ясовано їх переважне вживання при реферуванні до питань військово-політичного характеру.

Ключові слова: *евфемізм, англійська мова, політичний дискурс, дипломатичний дискурс, військова тематика.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Потреба вживання евфемізмів у сучасному політичному та дипломатичному дискурсі викликана та обумовлена збільшенням і урізноманітненням використання на початку ХХІ століття мовленнєвих технологій впливу на реципієнтів (слухачів, співрозмовників тощо). Політика та дипломатія є однією з традиційних сфер уживання евфемістичних засобів вираження думки. Адже ті комунікативні завдання, які стоять перед політиками, діячами внутрішньої та міжнародної арени, неможливо вирішити суто мовними чи мовленнєвими засобами, використовуючи лише прямі номінації. Основна мета, що переслідується мовцем при вживанні евфемізмів у соціально-політичних відносинах – це прагнення уникати комунікативних конфліктів і не викликати у співрозмовника відчуття комунікативного дискомфорту.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Явищу евфемії в цілому, та у галузевих дискурсах зокрема, присвячено чимало робіт вітчизняних і зарубіжних мовознавців, а саме: цією проблемою опікувались О.С.Ахманова [1], К.Аллен [14], Н.Ц.Босчаєва [3], О.Ф.Іванова [4], Г.О.Пауль [9], В.П.Москвін [8], О.В.Пономаренко [10], Р.Холдер [15] та інші. Зважаючи на пріоритети сучасної лінгвістики, нагальною потребою є розвідка та дослідження явищ, які реалізуються в процесі комунікації [2]. Існує необхідність у поясненні цих явищ, установленні їх алгоритмів і закономірностей для досягнення ефективної комунікації [10]. Одним із таких мовленнєвих феноменів є евфемізма, а саме, їх вживання у політичному та дипломатичному дискурсі [11] початку ХХІ століття.

Формулювання цілей статті. Зважаючи на те, що на сучасному етапі лінгвістичних студій дискурс є об'єктом міждисциплінарних досліджень [10], існує потреба дослідити вживання евфемізмів у сьогоденному англomовному політичному та дипломатичному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі спостерігається прагнення уникати номінативних одиниць, що суперечать вимогам етикету, такту чи заважають досягненню позитивного прагматичного ефекту. Це зумовлює підвищений інтерес науковців до вивчення евфемізмів, які використовуються у різноманітних сферах людської комунікації [4, с.27].

Політичний і дипломатичний дискурс є однією зі сфер людської комунікації, де простежується вживання багатьох фігур замовчування та перефразування, зокрема

евфемізмів, які застосовуються для того, щоб пом'якшити неприємні повідомлення, задати потрібні параметри інтерпретації політичних подій, а також уникнути дискримінації [6, с. 56].

У лінгвістичній літературі присутні різні формулювання поняття «евфемізм». У більшості з них у якості основної ознаки евфемізму розглядається його здатність замінити, «зауалювати» неприємні (небажані) слова чи вирази [13, с.453]. Наприклад, О.С.Ахманова пропонує таке визначення: «Евфемізм – це троп, який полягає в непрямому, прикритому, ввічливому, пом'якшувальному позначенні будь-якого предмета чи явища» [1, с. 178].

І.В. Решетарова досліджує явище евфемізмів як альтернативні непрямі найменування жакливого, недоречного, ганебного, підозрілого та небажаного, що використовуються для приховування правди про негативні сторони (характеристики) денотата, сприяють ефекту пом'якшення, унаслідок чого виступають однією з суттєвих умов успішної комунікації, вираженню замаскованої суб'єктивної оцінки явищ і ситуацій тощо. Під непрямыми найменуваннями розуміємо використані автором стилістично марковані мовні засоби [12, с. 8].

Наразі найуживанішим є формулювання Л.П.Крисіна, який визначає евфемізм як спосіб непрямого, перифрастичного впливу й при цьому пом'якшує позначення предмета, властивості чи дії [7, с. 198].

Зарубіжні лінгвістики-дослідники К. Аллан і Р. Холдер наголошують, що в сучасній англійській мові поняття «евфемізм» – це нейтральне за змістом та емоційним забарвленням слово чи описовий вираз, до якого зазвичай вдаються у текстах і публічних висловлюваннях з метою замінити інші, які вважаються неприйнятними словами і виразами, адже лексема «евфемізм» походить із грецької мови та означає «милозвучність» [14; 15].

Сучасна англійська мова є загальноновизнаним засобом міжнародного спілкування та міжкультурної взаємодії різних народів і рас. Тому, зокрема у політичному та дипломатичному дискурсі, є необхідна вимога дотримуватися коректності, етичності спілкування. Політична коректність вимагає усунути з мови всі ті мовні одиниці, котрі позначають почуття, гідність індивіда. Іншими словами, існує нагальна потреба вживання відповідних нейтральних або позитивних евфемізмів.

Політичний дискурс є вираженням усього комплексу взаємовідносин між людиною та суспільством, і, таким чином, це явище, по суті своїй, функціонально спрямоване на формування у реципієнтів деякого фрагмента світосприйняття чи картини світу в цілому [9].

Спочатку розглянемо приклади класичних англійського евфемізмів. Так, не завжди коректним є вживання «*a pregnant woman*» («вагітна жінка»). Тому, наприклад, президент США Б.Обама у своїх промовах зазвичай вживає вирази «*expecting a baby*», «*in a delicate condition*», «*in a certain position*» [16].

Взагалі, промови Б.Обами – це класичні зразки вживання евфемізмів [6, с. 27]. Назвімо деякі з них: замість слова «*invalid*» («інвалід») – «*disabled, handicapped*» («непрацездатний, з обмеженими можливостями»); «*old*» («старий за віком») – «*mature / advanced in years*» («в роках») [18]. Щоб не образити бідних за статком людей, політик постійно вживає лексичну одиницю «*low-income*» («малозабезпечений») замість «*poor*» («бідний») [18]. Сучасна проблема американців – надмірна вага. Щоб коректно поставити завдання для вирішення цієї проблеми, вжито слово «*overweight*» («з надмірною вагою») замість «*fat*» («товстий») [19]. Всі ці евфемізми в англійській мові значно пом'якшують сутність слів, які сприймаються слухачем як некоректні.

На думку В.П.Москвіна, евфемізм у політичному дискурсі притаманна поліфункціональність. У залежності від сфери застосування, особливостей комунікативної ситуації, мотиваційних чинників і прагматичних цілей мовця евфемізм може виконувати одну чи декілька функцій одночасно [8, с. 65].

Наприклад, К.Максвел, відома британська лінгвіст-теоретик, наводить приклади вживання іменника *«rendition»* («*передача кольору*») [16] у політичному дискурсі, а саме: *In the wake of the 9/11 terrorist attacks, in November 2001 President Bush issued a military order including the right, in defiance of national and international law, to indefinitely detain any non-US citizen anywhere in the world using rendition.* К.Максвел пояснює, що *«rendition»* – це термін, адаптований та прийнятий урядом США, який позначає процес захоплення підозрюваних осіб у тероризмі та видачі іншій країні. Подекуди цей термін вживають у ситуаціях, коли підозрюваного у скоєнні терористичних дій видають країні, де в правовому полі дозволено застосовувати надзвичайні форми допиту підозрюваних [16]. Отже, *«rendition»* – це процедура, яка дозволяє вислати особу, підозрювану в скоєнні злочину, в іншу країну, в якій діють менш строгі закони щодо правил проведення допиту [14 с. 57]. Таким чином, виникнення *«extreme rendition»* чи *«extraordinary rendition»* – це евфемізм на позначення тортури [16].

На початку XXI століття у мовленні президента США Дж.Буша з'являється новий евфемізм *«regime change»* («*зміна правлячого режиму уряду задля покращення життя громадян країни*») стосовно Іраку [16]. Насправді цей термін завуальовував реальну політичну ситуацію. Згадаймо, що то був військовий конфлікт в Іраку, який розпочався 20 березня 2003 року із вторгнення збройних сил міжнародної коаліції під керівництвом США та Великої Британії з метою повалення режиму С.Хусейна. Оскільки вторгнення розпочалось без офіційної резолюції Ради Безпеки ООН, деякі правознавці та дипломати вважали його порушенням Статуту ООН і норм міжнародного права.

Отже, насправді вираз *«regime change»* означає *«надзвичайний стан у країні, військове втручання та силовий метод зміни влади у цій країні»*. Згодом вживання цього терміну вийшло за рамки політики та почало втрачати своє приховане значення, тобто відбулася часткова десимантизація. Його почали вживати у сфері бізнесу, спорту тощо. Наприклад, у президентських перегонах 2004 року сенатор Дж.Керрі неодноразово проголошував: *«We call for regime change in the United States»*, але цей термін уже означав *«зміна влади шляхом демократичного вибору громадян»* [16].

Провідний лінгвіст-дослідник, австралець за походженням, К.Аллен, наводячи окремі приклади вживання евфемізмів у політичному дискурсі: *«liquidation»* («*ліквідація*») замість *«killing»* («*вбивство*»); *«protective manoeuvres»* («*захисні маневри*») замість *«bombing»* («*бомбардування*»); *«separate development»* («*окремий розвиток*») замість *«racial apartheid»* («*расовий апартеїд*») тощо, вказує, що приховування справжніх цілей непопулярної політики є мотивами евфемізації політичного дискурсу [14].

Вище вказані приклади евфемізмів широко вживаються в сучасному англomовному політичному дискурсі. Однак, світова геополітична ситуація початку XXI століття розвивається досить швидко, що призводить до організації серйозної системи безпеки провідних країн світу. Тому в англomовному політичному дискурсі можна зустріти досі неописані евфемізми, що загалом стосуються військової тематики.

Наприклад, після завершення війни в Іраку в англійському політичному дискурсі з'являється новий евфемізм *«blue to blue»* (дослівно «*блакитний на блакитному*»), що

означає «випадкове вбивство союзницькими військовими силами своїх побратимів» або, іншими словами, «дружній вогонь» [16].

Крім того, започатковано вживання ще одного евфемізму військової тематики. Наприклад, президентові США Б. Обами є таке висловлювання: «*There will also be no US troops in Syria or involved in securing port operations outside of the United States, according to the official. We think this is a relatively low-risk operation*» [16]. Зміст, який вкладено у термін «*low-risk operation*» («операція з найменшим ризиком»), означає насправді, що «США не мають наміру ризикувати своїми збройними силами, тому що цей ризик невиправданий. Тобто, не буде жодного зиску для країни в цій військовій операції» [17].

Дослідивши вживання окремих евфемізмів у сучасному англomовному політичному та дипломатичному дискурсі, які, наразі, набули статусу класичних прикладів, продемонструємо результати власних розвідок.

Аналізуючи промови прем'єр-міністра Великобританії Девіда [20; 21; 22], видається логічним зробити висновок про те, що політик і дипломат не є прихильником вживання евфемізмів. Однак, за нашими спостереженнями, у питаннях, пов'язаних із безпекою країни та її громадян, державний функціонер намагається дотримуватися певної політичної та дипломатичної коректності. Наприклад, різко висловлюючись щодо загрози мусульманського тероризму на теренах Європи, зокрема у Великій Британії, Д.Кемерон дещо пом'якшує свою промову, вживаючи евфемізм «*backlash*» (технічний дискурс – «люфт / мертвий хід»), який приховує значення «жортка / непримиренна реакція на події, пов'язані з терористами-мусульманами»: «...*And ideas also based on conspiracy: that Jews exercise malevolent power; or that Western powers, in concert with Israel, are deliberately humiliating Muslims, because they aim to destroy Islam. In this warped worldview... they wanted to provoke an anti-Muslim backlash...*» [20].

Крім того, ми звернули увагу на частотність уживання Д. Кемероном слова «*wrong*» («неправильний»): «...*When they say that these are wronged Muslims getting revenge on their Western wrong doers, let's remind them: from Kosovo to Somalia, countries like Britain have stepped in to save Muslim people from massacres – it's groups like ISIL, Al Qaeda and Boko Haram that are the ones murdering Muslims...*» [20]. У словосполученні *wronged Muslims* – «*wrong*», аби не викликати негативну реакцію добропорядних мусульман – щирих громадян Великої Британії, прем'єр-міністр завуальовує приховане значення «розбещені та ображені», а у словосполученні *wrong doers* – «*wrong*» коректно передає грубе відношення промовця до «голів західноєвропейських держав і відповідальних осіб, які несуть пряму відповідальність за регулювання проблеми мусульман у Європі, та які не виконують свої функціональні обов'язки».

Варто принагідно відзначити, що окремі евфемізми Д.Кемерона могли б збагатити сучасний політичний та дипломатичний дискурс. Наприклад, з метою об'єднати всі політичні сили в країні для боротьби з тероризмом, мовець звертається до їх представників у парламенті Великобританії: «*I respect that governments of all political colours in this country have had to fight terrorism and have had to take the people with them as they do so*» [21]. За евфемізмом «*political colours*» («колір») стоїть приховане значення: «політичні сили з різними уподобаннями та проявами лицемірства».

Аби показати могутність Великобританії та, в той же час, не створювати паніки серед громадян країни, декілька разів автор повідомлення наголошує на слові «*forces*» («сили»)

[21], яке, з одного боку, втілює могутність Великої Британії, а з іншого боку, вжито для пом'якшення напруженої військово-політичної ситуації, в умовах якої необхідне втручання військових. Відтак, ця лексична одиниця означає «збройні сили країни»: «...*On Monday I spoke to the President of Iraq in Paris and he expressed his gratitude for the vital work our forces are doing. або Fourth, will there really be the ground forces needed to make this operation a success?*» [21].

Отже, зародження нового поліцентричного світу спричиняє хаотичність і непередбачуваність у відносинах між країнами та окремими регіонами. Саме для коригування такого балансу в політичному та дипломатичному дискурсі необхідно застосовувати евфемізми.

Висновки. Евфемізми англomовного політичного та дипломатичного дискурсу початку ХХІ століття характеризуються переважно дотичністю до військово-політичної та військово-дипломатичної тематики. Їх вживання вимагає дотримання певних правил і норм спілкування. Власне тому діячі внутрішньої та міжнародної політики мусять переконливо й аргументовано викладати свою точку зору аудиторії, використовуючи необхідні для цього мовні та мовленнєві засоби; а також зобов'язані не порушувати норми публічної комунікації, що існують у кожному суспільстві у відповідний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – 2-е изд., стер. – М : УРСС : Едиториал УРСС, 2004. – 571 с.
2. Белова А.Д. Лінгвістичні аспекти аргументації (на матеріалі сучасної англійської мови) [Текст]: Дис... д-ра філол. наук: 10.02.04 / Белова Алла Дмитрівна; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 1998. – 443 с.
3. Босчаева Н.Ц. Контекстуальная эвфемия в современном английском языке / Н.Ц.Босчаева. – Москва, – 1989. – 190 с.
4. Грогодза Ю.І. Функції евфемізмів у сучасному дискурсі (на прикладі політичних промов Барака Обами) / Ю.І. Грогодза // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, ISSN 2227-2844. – № 14 (273), Ч. III. – 2013. – 292 с. – С. 27.
5. Иванова О.Ф. Эвфемистическая лексика английского языка как отражение ценностей англоязычных культур / О.Ф.Иванова. – Москва, 2004. – 181 с.
6. Козуб Л.Г. Мовні засоби впливу у сучасному англomовному політичному дискурсі / Л.Г.Козуб // *Studia methodologica*. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка, 2011. – Вип. 32. – 246 с. – С.51–59.
7. Крисін Л.П. Глумачний словник іншомовних слів (Серія Бібліотека словників) / Л.П.Крисін. – М.: ЕКСМО, 2005. – 944 с. – С.198.
8. Москвин В.П. Эвфемизмы: системные связи, функции и способы образования / В.П.Москвин // *Вопросы языкознания*. – 2001. – № 3. – С. 58–70.
9. Пауль Г. Принципы истории языка / Герман Отто Пауль. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – С. 48–50.
10. Пономаренко О.В. Лінгвопрагматичні засоби вираження ухильності в сучасному італійському політичному дискурсі [Текст]: Дис... канд. філол. наук: 10.02.05 /

- Пономаренко Ольга Володимирівна; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2004. – 245 с.
11. Пономаренко О.В. Інтердискурсивність як провідна риса дипломатичного дискурсу (на матеріалі виступів экс-Міністра закордонних справ Італії Дж.Терці ді Сант-Агата на ІХ Конференції Послів у Римі) / О.В.Пономаренко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Іноземна філологія, ISSN 1728–2683. – Випуск 1(47). – 2014. – С.30–35.
  12. Решетарова І.В. Засоби евфемії в масмедійному дискурсі початку ХХІ століття / І.В.Решетарова. – Рукопис: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.15. – Загальне мовознавство. – Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов. – Горлівка, 2010 р. – 21 с. – С. 8.
  13. Словник української мови в 11 томах / АН УРСР: Інститут мовознавства [за ред. І.К.Білодіда]. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980 pp. – Том 2, 1971. – С. 453.
  14. Allan K. Euphemism and Dysphemism / K. Allan, K. BurrIDGE. – NY. : University Press, 1991. – 264 p.
  15. Holder R.W. Oxford Dictionary of Euphemisms / R.W.Holder. – Oxford. – New York. Oxford University Press, 1995. – 474 p.
  16. Maxwell K. New word of the month [Electronic resource]. – Mode of access: World Wide Web: <http://www.macmillandictionaries.com/MED-Magazine/October2005/34-New-Word-Rendition>. (viewed on March 31, 2016). – Title from the screen.
  17. Feldmann L. Why people feel free to heckle President Obama [Electronic resource]. – Mode of access: World Wide Web: http://www.Christian_Science_Monitor.com/USA/Politics/DC-Decoder/2013/1130/Why-people-feel-free-to-heckle-President-Obama-video (viewed on March 28, 2016). – Title from the screen.
  18. Obama's Inaugural Address 20th January 2009 [Electronic resource]. – Mode of access: World Wide Web: <http://obamaspeeches.com/> (viewed on March 24, 2016). – Title from the screen.
  19. Obama's Floor Statement on Meals Amendment [Electronic resource]. – Mode of access: World Wide Web: <http://obamaspeeches.com/056-Lobbying-Reform-Meals-Amendment-Obama-Speech.htm> (viewed on March 24, 2016). – Title from the screen.
  20. Prime Minister D.Cameron's Speech to address extremism (20 July 2015) [Electronic resource]. – Mode of access: World Wide Web: <https://www.gov.uk/government/speeches/extremism-pm-speech> (viewed on March 25, 2016). – Title from the screen.
  21. Prime Minister D.Cameron's Speech to debate on military action in Syria (2 December 2015) [Electronic resource]. – Mode of access: World Wide Web: <https://www.gov.uk/government/speeches/pms-opening-statement-to-commons-debate-on-military-action-in-syria> (viewed on March 25, 2016). – Title from the screen.
  22. Prime Minister D.Cameron's Speech to staying in the EU [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3519975/PM-attacked-using-summit-drum-support-staying-EU-Cameron-taking-Project-Fear-international.html#ixzz451MtvLy5> (viewed on March 25, 2016). – Title from the screen.

Кошарный К.А., студент

Институт филологии Киевского национального университета
имени Тараса Шевченко, Киев

Пономаренко О.В., к. филол. н., доц.,

Институт филологии Киевского национального университета
имени Тараса Шевченко, Киев

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭВФЕМИЗМОВ В АНГЛОЯЗЫЧНОМ ПОЛИТИЧЕСКОМ И ДИПЛОМАТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ НАЧАЛА XXI ВЕКА

В статье рассмотрено использование эвфемизмов в современном англоязычном политическом и дипломатическом дискурсе. Установлено их преимущественное применение при реферировании по вопросам военно-политического характера.

Ключевые слова: эвфемизм, английский язык, политический дискурс, дипломатический дискурс, военная тематика.

Kosharny K. A., student,

Institute of Philology, Taras Shevchenko national university of Kyiv

Ponomarenko O.V., PHD, associate professor,

Institute of Philology, Taras Shevchenko national university of Kyiv

USAGE OF EUPHEMISMS IN THE ENGLISH LANGUAGE POLITICAL AND DIPLOMATIC DISCOURSE OF THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY

The article deals with the usage of euphemisms in the English political and diplomatic discourse. Their predominant usage in the process of referencing the issues of military and political themes is proved.

Keywords: euphemism, the English language, political discourse, diplomatic discourse, military themes.